

Den dystra vetenskapen?

Året 1974 blev kanske ändå något av en vändpunkt i Västerlandet. Öron över den ekonomiska tillväxtens och befolkningsökningens följder för mänsklig välfärd, för tillgången på resurser och energi, för miljön i vid mening, har naturligtvis funnits hos många människor i årtal. Ändå tror jag att oljekrisen medförde ett rejält genombrott för dessa stämningar hos allmänheten och därmed skapade ett nytt opinionsläge. Vårt sista nummer för året har gjorts till ett temanummer med bidragen samlade kring de ekonomiska grundvalarna för de domedagsstämningar som fått allmän spridning under 1974.

Resultatet är en artikelsamling som inte förtjänar beteckningen Ekonomisk *Debatt* om man därmed menar att de olika ståndpunkterna skall brytas mot varandra i samma nummer. Trots inbördes olikheter lär alla uppsatser i numret utgöra stöd för samma sida i den pågående debatten. Detta är i och för sig inte nödvändigtvis av ondo. Debatten förs alltid i stor utsträckning med olika sidor grupperade kring tidskrifter så att meningsutbytet sker mellan tidskrifter, snarare än inom dem. Det egendomliga i detta fall är att ett rent kårorgan som Ekonomisk Debatt lägger sin vikt i ena vågskålen i vår tids kanske viktigaste diskussion.

Enligt min uppfattning är detta temanummer representativt för ekonomikårens syn på frågorna om tillväxt, miljö och resurser. Minst säker är jag därvid på hur ekonomerna som politiska medborgare ställer sig till den ekonomiska tillväxtens önskvärdhet och samband med välfärd i någon mening. Kanske är det många fler som inte delar Beckermans syn än jag är medveten om. Men i stort sett vågar jag konstatera att fackmännen i dessa frågor är långt mera optimistiska än övriga medborgare i genomsnitt. Ekonomernas budskap är faktiskt att den ekonomiska tillväxten är oskyldig till mycket av det den anklagas för och att den kan fortsätta. Miljön kan klaras ändå, resurserna tar inte slut, befolkningsstillväxten behöver inte leda till hungerkatastrof.

Läget är paradoxalt på två sätt. För det första är ekonomerna ju ökända för sin oförmåga till enighet. Varför är då deras samstämmighet så stor i dessa frågor som vällar så hårda motsättningar hos andra grupper? För det andra har den ekonomiska vetenskapen alltsedan Ricardo och Malthus varit känd som "den dystra vetenskapen". Enligt dessa klassiker var möjligheterna till förbättring av massornas materiella situation små eller obefintliga. Ännu för några år sedan var det normalt ekonomers otacksamma lott att inför angelägna reformkrav påminna om att resurserna är knappa och att nästan allt har ett pris. Hur har frontställningarna kunnat förskjutats så att ekonomerna kommit att spela en roll som oförbrännerliga optimister? Hur

har en vetenskap vars grundproblem är hushållning under knappa resurser kunnat dra till sig eller fostra vetenskapsmän som tycks se som sin huvuduppgift att förneka resursknapphetens problem i debatten?

En stor skillnad är naturligtvis att de första ekonomerna inte uppfattade det tekniska framåtskridandets helt grundläggande roll trots att de levde i en tid då Spinning Jenny, den mekaniska vävstolen, ångmaskinen, järnvägarna och mycket annat helt förändrade det ekonomiska livets villkor. Ännu år 1900 kunde David Davidson skriva om kolkrisen och diskutera framtidens energiförsörjning med utgångspunkt från det senaste årets erfarenheter: det västerländska samhället bygger på kol, stormaktspolitikens roll, kolkartell, kolet sinar, förhoppningar om andra energislag, de svenska torvtillgångarna. Vi har tryckt av delar av den artikeln eftersom den på ett slående sätt visar hur dagens problem har debatterats tidigare. Med hjälp av facit kan vi idag skratta åt de framtidsstudier som gjordes under artonhundratalet.

Dagens ekonomer har lärt sin läxa och ser rika, hart när oändliga, möjligheter till teknisk utveckling, nya fyndigheter, ersättning av knappa råvaror och förskjutningar i konsumtionsmönstren. Ändå är det min erfarenhet att ekonomerna inte är en yrkeskår som präglas av en ljus tro på framtiden. Vår egendomliga roll i dagens debatt beror på att domedagsprofetiorna baseras på teorier som vi finner tvivelaktiga och ofta rent befängda. Artiklarna i detta nummer är i huvudsak försök att lättfattligt förklara varför. Allvarligt menade debattinlägg som syftar till att förklara varför ekonomerna har fel, går vid sidan av problemen eller dylikt är hjärtligt välkomna. Så småningom kommer säkert debatten att läggas på en rimligare bog så att ekonomerna kan återgå till sin verkliga uppgift att vara oeniga med varandra till andras förnöjelse och hjälpa alla meningsriktningar att få ordning på sin förkunnelse. En enig ekonomkår är en styggelse.

Nils Lundgren